

УДК [37.091.12.011.3-051:373.3+005.32:331.101.3]:378.147"364"

Петухова Л., Волянчук А.

Херсонського державного університету, Херсон, Україна

ORCID ID 0000-0002-0751-6961

ORCID ID 0000-0002-2890-4787

РОЗВИТОК СТАЛОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В МОДЕЛІ ТРИСУБ'ЄКТНОЇ ДИДАКТИКИ (В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ)

DOI 10.14308/ite000764

У статті розглянуто особливості розвитку сталої мотивації майбутніх учителів початкової школи в моделі трисуб'єктної дидактики у воєнний час. Висвітлено особливості дистанційного навчання у закладах вищої освіти, як безпечного заходу в умовах війни. Зосереджено увагу на труднощах, які виникають у здобувачів та викладачів під час онлайн-навчання. Проаналізовано провідні мотиви онлайн-навчання, висвітлено результати дослідження демотивуючих чинників, способи їх усунення або зменшення. Зазначене дослідження демотивуючих чинників було проведено у 2 етапи: у 2020-2022 роках у довоєнний час та у квітні 2022 під час війни на базі Херсонського державного університету у здобувачів спеціальності 013 Початкова освіта. У межах дослідження було проведено анкетування серед здобувачів 1-4 курсів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. На основі аналізу наявних тенденцій та змін зроблено висновки та надано практичні поради щодо усунення демотивуючих чинників в освітньому процесі закладу вищої освіти. У статті визначено реальну роль педагога (викладача закладу вищої освіти / вчителя школи та ін.) в інформаційному суспільстві. Висвітлено необхідні умови для існування середовища, що сприяє досягненню результатів навчання. Схарактеризовано роль інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища в умовах війни в контексті підвищення рівня сталої мотивації. У статті акцентовано увагу на перебудові психолого-педагогічної структури діяльності викладача у процесі впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Висвітлено результати аналізу відповідності ключових принципів методології Agile в освіті та пріоритетів інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища у моделі трисуб'єктної дидактики. Охарактеризовано вплив саморегульованого та проєктно-орієнтованого навчання на розвиток мотивів здобувача, можливості їх реалізації, керуючись моделлю трисуб'єктної дидактики.

Ключові слова: стала мотивація, трисуб'єктна дидактика, вчитель початкової школи, інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище, методологія Agile, саморегульоване навчання

Перед сучасною освітою, зокрема у воєнний час, постає потреба підготувати особистість, здатну жити у світі змін, адаптуватись до трансформаційних процесів, а також опанувати знання та навички, необхідні для цього. При цьому випускник (спочатку закладу повної загальної середньої освіти, потім – передвищої та вищої освіти) має капіталізувати отримані знання, трансформуючи їх у професійні тверді та м'які навички (hard / soft skills), стати конкурентоздатним та вмотивованим. Для становлення майбутнього вчителя початкової школи ці умови особливо важливі, адже педагог має бути професійним та одночасно з цим навчатись упродовж життя відповідно до вимог суспільства.

Сучасний випускник педагогічної спеціальності – це не просто проінформована з певних тем людина, він має якісно опрацьовувати величезні потоки інформації, самостійно отримувати відповіді на запитання, бути здатним застосовувати знання у практичній діяльності та аналізувати власний досвід. Такі вимоги зумовлюють вивчення ролі інформаційного середовища у професійній підготовці конкурентоспроможного фахівця початкової освіти, що може ефективно відбуватись в умовах трисуб'єктних відносин [4].

Карантинні обмеження, пов'язані з всесвітньою пандемією коронавірусу, зумовили поширення дистанційного та змішаного форматів навчання та відповідно посилення ролі педагогічного середовища. Однак, навіть в умовах пандемії, освітній процес Херсонського державного університету було організовано з орієнтацією на перевагу офлайн-освіти та формату змішаного навчання, забезпечуючи активну взаємодію з освітнім середовищем та використання інструментарію ІКТ. Воєнний стан, повномасштабне вторгнення російських військ на територію України, окупація Херсонщини стали причиною довготривалого дистанційного навчання у Херсонському державному університеті, однак багаторічні напрацювання викладацького складу ХДУ в напрямі електронних курсів з освітніх компонент, інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища дозволили якісно продовжити освітній процес в умовах війни, врахувати труднощі, що виникають.

Звичайно, онлайн-освіта не може стовідсотково замінити досвід навчання в закладі освіти (наприклад, неформальне спілкування у колективі, навчання face-to-face). Однак використання ІКТ робить можливим освітній процес за наявності обмежень для офлайн-навчання, наприклад, під час всесвітньої пандемії COVID-19 [11, с.462]. Вважаємо подібним обмеженням і повномасштабну російську-українську війну, оскільки дистанційне навчання сьогодні є необхідним безпековим заходом. Це водночас зумовлює необхідність вивчення сталої мотивації здобувачів до навчання в умовах війни, способів підвищення рівня мотивації.

У сучасній моделі трисуб'єктних відносин відображено, що рівноправним суб'єктом під час здійснення освітнього процесу є інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище. Науковці О. Співаковський, Л. Петухова, Н. Воропай під інформаційно-комунікаційним педагогічним середовищем розуміють «сукупність знанієвих, технологічних і ментальних сутностей, які в синхронній інтеграції забезпечують якісне оволодіння системою відповідних знань» [7, с. 401]. Також у працях вчених теоретично та експериментально доведено ефективність даного суб'єкта в освітньому процесі, його позитивний вплив на формування мотивації здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти, зокрема спеціальності 013 Початкова освіта [7, с. 402–406]. Завдяки використанню в освітньому процесі інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища здобувач може задовольнити пізнавальні потреби, адже на спеціально створених ресурсах є матеріали лекційних та практичних занять, завдання для самостійної роботи, глосарій, методичні матеріали та ін. Отже, пізнавальні мотиви є рушійними під час взаємодії з інформаційно-комунікаційним педагогічним середовищем, однак не єдиними. Так само під час взаємодії із середовищем дієвими для майбутнього педагога є навчально-пізнавальні мотиви, соціальні мотиви та мотиви самоосвіти: здобувачі засвоюють прийоми здобуття знань, що будуть корисними для професійного розвитку у майбутньому (наприклад, проходження курсів підвищення професійної кваліфікації онлайн та офлайн, стажування та ін.); майбутні педагоги навчаються співпрацювати одне з одним та в команді, планувати свою діяльність, оскільки можуть коригувати графік виконання практичних та самостійних робіт (наприклад, переглянути презентації лекцій наперед, зробити всі тестові завдання за один день або робити кожне завдання окремо після кожного лекційного/практичного заняття).

Слід зосередити увагу на труднощах, які виникають у здобувачів та викладачів під час онлайн-навчання. У роботах дослідниць Т. Ісаєвої та Н. Малишевської визначено типи труднощів:

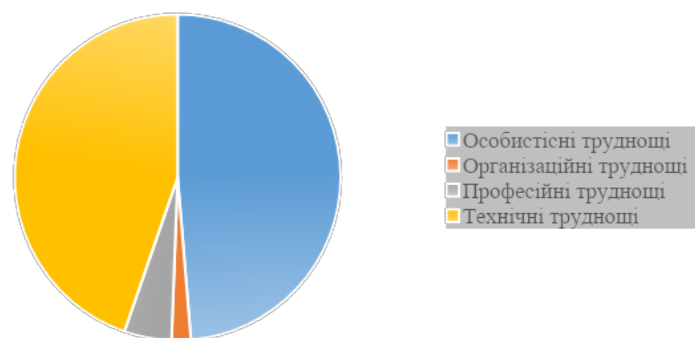
- організаційно-технічні (відсутність відповідного технічного забезпечення, комфортного місця тощо);
- психологічні (емоційне напруження і перевантаження та ін.);
- методичні (занепокоєння щодо неефективності онлайн-занять);
- етичні (недовіра між викладачем та здобувачем під час здійснення контролю) [10].

Однак, на нашу думку, труднощі онлайн-навчання в умовах війни потребують додаткового вивчення. У 2020-2022 році на базі Херсонського державного університету ми провели дослідження розвитку сталої мотивації в умовах змішаного та дистанційного навчання у здобувачів спеціальності 013 Початкова освіта [1, с.74]. У межах дослідження було проведено анкетування серед здобувачів 1-4 курсів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти щодо труднощів, що виникають в умовах дистанційного навчання, зокрема у квітні 2022 року – з урахуванням особливостей воєнного часу.

За результатами дослідження демотивуючих чинників в умовах війни визначені респондентами труднощі було об'єднано у 4 групи (графічно зображено на рис.1):

- особистісні труднощі – 48,7%;
- організаційні труднощі – 1,9%;
- професійні труднощі – 4,7%;
- технічні труднощі – 44,7% [1, с.74].

Результати дослідження труднощів, що виникають під час дистанційного навчання в умовах війни

Рис.1. Результати дослідження труднощів, що виникають під час дистанційного навчання в умовах війни

Як свідчать результати анкетування, найбільші проблеми серед респондентів пов'язані з особистісними та технічними труднощами [1, с.75]. Серед особистісних труднощів здобувачі найчастіше зазначають нестабільний психологічний стан, емоційні переживання щодо свого майбутнього, ситуації на Херсонщині зокрема та в Україні, значні фінансові труднощі, інші особисті проблеми, пов'язані з війною. Ці чинники є демотивуючими для здобувача, однак навчання як соціально значуща діяльність допомагає відволіктись від емоційних переживань на користь позитивних мотивів (наприклад, навчально-пізнавальних, соціальних, мотивів самоосвіти). Щодо високих показників технічних труднощів зазначимо, що повноцінно функціонує інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище за умов наявності підключення до мережі Інтернет. Це пов'язано з додатковими ризиками, наприклад, із нестабільним інтернет-підключенням або його низькою швидкістю. У воєнний час це підтверджує ймовірність воєнних дій на території проживання здобувачів та педагогів, постійні відключення мобільного зв'язку та інтернету на окупованих територіях, зумовлені пошкодженнями обладнання та навмисними діями окупантів. Однак вище зазначені ризики нівелюються можливістю не лише синхронного, а й асинхронного навчання: наприклад, за наявності хоча б тимчасового стабільного інтернет-підключення можна завантажити матеріали занять, а опрацювати у будь-який

зручний час, також є можливість завантажити для вивчення текстові матеріали, які порівняно менші за розміром.

Навички роботи з інформацією, зокрема за допомогою мережі Інтернет, є необхідними для майбутнього вчителя, їх сформованість забезпечує широкі можливості урізноманітнення освітнього процесу в початковій школі. Використання педагогом інформаційних технологій і навички пошуку ресурсів та матеріалів безпосередньо впливають на рівень зацікавленості здобувачів, а отже – на рівень вмотивованості до навчання.

В інформаційному суспільстві педагог не є єдиним джерелом знань, на відміну від освітнього процесу в минулому [6]. Сьогодні здобувач може знайти необхідну інформацію в мережі Інтернет самостійно, а вчитель – скеровує, допомагає, консультує, однак важливе завдання педагога – сформувати навички роботи з інформацією, показати користь інформаційних технологій для отримання знань та задоволення пізнавальних потреб. Для реалізації більшості освітніх завдань корисними будуть гаджети з виходом в інтернет (ноутбук, комп'ютер, смартфон, планшет), а також пристрої для виводу інформації для аудиторії – телевізори або монітори, проектори, інтерактивні дошки та ін. Однак ці технічні засоби будуть ефективними за наявності відповідних встановлених додатків, програм та програмних засобів. У здобувачів початкової ланки шкільної освіти викликати інтерес дозволяє застосування інтерактивних вправ, зокрема з використанням різних технічних засобів, що дає можливість дитині «відразу побачити результат своєї інтелектуальної праці» [6]. Саме інформатизація освітнього процесу, збільшення кількості освітніх додатків та програм, використання великої кількості технічних засобів в освітньому процесі є умовами, пов'язаними з появою інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища [2, с.7]. Отже, середовище є повноцінним суб'єктом освітнього процесу, який впливає на розвиток сталої мотивації здобувачів та, відповідно, спонукає їх до активного та цілеспрямованого учіння

Педагог І. Онищенко зазначає, що інформаційно-комунікаційному педагогічному середовищу властиві такі ознаки: «інформаційний характер, персональна доставка знань, інтелектуальність, продуктивність, мобільність, відкритість, інтерактивність, доступність, мультимедійність, демократичність, гнучкий графік навчання» [4, с.52]. На нашу думку, саме такі характеристики інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища підтверджують його суб'єктність та дієвість: відкрите, доступне та мобільне інформаційне середовище взаємодіє зі здобувачем за участю викладача-консультанта, дозволяє зануритись в освітній процес у гнучкій та мобільній формі.

Зазначимо, що середовище як суб'єкт дозволяє персоніфіковано адаптувати змістову наповненість навчання до кожного окремого здобувача та його особливостей сприйняття (наприклад, є змога переглянути зміст лекції повторно за необхідності, переглянути підібрані відеоматеріали з теми або перечитати текстовий глосарій у зручний час). Інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище завдяки практичній спрямованості формує у здобувача вищої освіти інтерес до майбутньої професії вчителя початкової школи, а також «потребу в професійному саморозвитку, мотиваційно-ціннісне ставлення до педагогічної діяльності» [4, с.53]. Майбутній фахівець початкової освіти занурюється у практично орієнтоване середовище, а також отримує навички роботи з інформацією, розробки матеріалів для майбутньої професійної діяльності.

Змістовим складником інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища є «електронний навчально-методичний комплекс, який забезпечує формування професійних компетенцій, передбачених стандартами освіти, діагностику, контроль і корекцію знань студентів» [4]. Аналіз інформаційно-комунікаційних педагогічних середовищ дає підстави виявити основні компоненти, якими в електронному вигляді забезпечене середовище: електронні матеріали занять (текстовий та презентаційний матеріал), електронні джерела, тестові завдання, методичні матеріали, мультимедійні та ін.

І. Онищенко зазначає, що сучасний навчально-методичний комплекс доповнений «ресурсними і діяльними можливостями інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища, що визначають багатоваріантність форм пізнавальної діяльності, необхідної для професійної підготовки вчителя початкових класів» [4]. Електронні матеріали різних типів, систематизовані та ретельно підібрані, дозволяють сформувати такий інформаційний простір майбутнього вчителя, що мотивує до активного учіння та перших кроків у професії. Зазначимо, що сьогодні важливим складником електронного навчально-методичного комплексу є силабус, що дозволяє реалізувати принцип студентоцентризму, починаючи з перших занять з освітньої компоненти.

Результатом інформатизації освіти та впровадження інтерактивних методів в освіті є велика кількість педагогічних програмних засобів, що дозволяють зробити інформаційне середовище активним та дієвим. Для майбутнього педагога у професійній діяльності навички роботи з педагогічними програмними засобами стануть корисними під час розробки вправ для інтерактивної дошки, роботи з різноманітними тренажерами та ін. Отже, для майбутньої професійної діяльності вчителю початкової школи необхідні навички роботи в педагогічному інформаційному середовищі, що дозволяє оптимізувати свій час, дібрати саме ті засоби та методи, що сприятимуть досягненню навчальних цілей, а також вплинути на мотиваційну спрямованість пізнавальної діяльності кожного здобувача.

Дослідники Р. Множинська та Н. Рудіч зазначають, що «будь-яка педагогічна технологія – це інформаційна технологія, оскільки основу технологічного процесу навчання складає отримання і перетворення інформації» [3]. Відповідно до цього педагогічне середовище є інформаційним, що підтверджує суб'єктність інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища.

Також автори зазначають, що «впровадження інформаційно-комунікаційних технологій вимагає перебудови психолого-педагогічної структури діяльності викладача, який їх застосовує» [3]. Вважаємо цю тезу особливо доцільною у воєнний час, оскільки від викладача сьогодні вимагається не лише знання освітньої компоненти та педагогічна майстерність, а й вміння адаптуватись до мінливих умов, складнощів. Зазначимо, що під час воєнного стану викладачі адаптували зміст, обсяг матеріалів освітніх курсів, зокрема до формату асинхронної взаємодії, що вимагає перебудови структури діяльності викладача. Інструменти ІКТ мають «значні дидактичні можливості для підвищення рівня пізнавальної активності» [3], що зумовлює підвищення рівня навчальної мотивації. Зазначимо, що саме у воєнний час навчання із використанням засобів ІКТ також має і позитивний психологічний вплив: дозволяє здобувачу зануритись в освітній процес та відволікти увагу від негативних подій, пов'язаних із війною, допомагає позбавитись від стану апатії. Отримання освіти – це соціально значуща діяльність, яка сьогодні в деяких регіонах України (наприклад, на Херсонщині) можлива лише у дистанційному або змішаному форматах.

В умовах нестабільності та змінності світу популярність набирають методології, підходи та технології, спрямовані на «підвищення рівня мотивації, стимуляцію мислення, підвищення самостійності в освітньому процесі, відповідальності та пошук ефективних рішень у невизначених ситуаціях (проектні технології, педагогіка теорії вирішення винахідницьких задач, медіадидактика та Wiki-дидактика, дизайн мислення, гнучке навчання – Agile та інші)» [5, с.230]. Також виконанню цих завдань сприяє підхід саморегульованого навчання.

На нашу думку, модель трисуб'єктної дидактики та інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище дають можливість реалізувати принципи методології Agile в освіті. Аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави вважати основними засадами методології Agile «перехід від вказівок до припущень (ітерацій); від формального, наперед заданого змісту дисципліни до формування навичок його опанування; від оцінки за результат навчання до відкритого зворотного зв'язку і рефлексії

стосовно його ефективності; від контролю педагога до довіри між учасниками навчального процесу; від конкуренції в групі до співпраці» [5, с.232]. Відповідно до зазначених засад, інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище містить не лише готовий матеріал, а й різноманітні завдання, джерела додаткової інформації, першоджерела, що дає можливість здобувачу сформуванню навички роботи з матеріалом, пошуку та обробки необхідної інформації. Рефлексія у моделі трисуб'єктної дидактики також є ефективною, цьому сприяє налагоджений зворотній зв'язок та систематична саморефлексія здобувача. Педагог у цій моделі є не керівником, який використовує середовище, а наставником, тьютором, помічником, що допомагає повноцінно застосувати ресурси інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища задля якісного результату освітнього процесу та ефективною сталою мотивації до майбутньої професійної діяльності.

Принципами методології Agile в освітньому процесі є такі положення:

- пріоритетність підготовки здобувача до самоорганізації, підвищення рівня самостійності [5, с.234];
- адаптивність здобувача у навчанні та розвитку навичок, необхідних у професійній діяльності, орієнтація в можливостях та їх використання у вирішенні реальних проблем, зменшуючи витрати ресурсів, часу і зусиль на їх розв'язок [12, с.32];
- обов'язковість відгуків щодо проробленої роботи;
- наявність взаємодії між викладачем та здобувачами, співпраці здобувачів у командах [5, с.234];
- наявність спільного навчального середовища та постійної підтримки здобувачів;
- систематична спільна рефлексивна діяльність [5, с.234];
- перехід від традиційного лінійного розв'язування проблем до нестандартного та комплексного [12, с.30].

Методологія Agile ґрунтується на емпіричній теорії управління процесом, у якому учасник здобуває знання через досвід. Ключовою ідеєю підходу є циклічне навчання, у якому кожна наступна фаза є гнучкою і перебуває у постійному розвитку (можливий перебіг фаз одна за одною або паралельно). Особливостями також є поступове поглиблення роботи у кожній наступній фазі та систематичний зворотній зв'язок, що дозволяє адаптуватись до вимог і змін та робить процес неперервним [12, с.41].

Ми проаналізували відповідність цих принципів пріоритетам інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища у моделі трисуб'єктної дидактики. Результати аналізу відображено у Табл.1.

Табл.1. Відповідність ключових принципів методології Agile в освіті та пріоритетів інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища у моделі трисуб'єктної дидактики

Методологія Agile в освіті	Інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище у моделі трисуб'єктної дидактики
Гнучкість, циклічність навчання з поступовим поглибленням та ускладненням.	Педагогічне середовище дозволяє зробити освітній процес гнучким, підлаштовується під кожного здобувача, його освітні потреби та особливості сприйняття. Освітні матеріали та ресурси розроблені з урахуванням принципу «від простого та складного»: отримані знання з однієї теми можуть стати підґрунтям до вивчення іншої.
Самоорганізація, акцент на підвищенні самостійності здобувача.	Взаємодія з ІКПС дозволяє розвинути самостійність здобувача, навички самоорганізації. Є завдання блоку самостійної роботи, а також здобувач вимушений вчитися розподіляти час та зусилля під час навчання. Особливо ці навички є корисними під час асинхронної взаємодії (переважає у воєнний час).

Адаптивність здобувача.	Модель трисуб'єктної дидактики дозволяє сформувати у майбутнього педагога тверді та м'які навички, пов'язані зокрема з адаптацією до мінливого та непередбачуваного світу, що підвищує конкурентоздатність майбутнього фахівця.
Систематична рефлексія, зворотній зв'язок.	У педагогічному середовищі врахована потреба систематичної рефлексії та обов'язковий якісний зворотній зв'язок, що є чинниками успішності освітнього процесу та підвищення рівня навчальної мотивації.
Взаємодія викладача зі здобувачами, співпраця здобувачів одне з одним.	Трисуб'єктна взаємодія «викладач – здобувач – середовище» дає можливість реалізувати ефективну та повноцінну співпрацю учасників освітнього процесу.
Наявність спільного навчального середовища.	

Результати аналізу відповідності принципів методології Agile до пріоритетів інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища дають підстави вважати, що модель трисуб'єктної дидактики дозволяє повноцінно реалізувати принципи методології Agile в освіті.

Наступним підходом, спрямованим на підвищення самостійності, вмотивованості та гнучкості освітнього процесу, є саморегульоване навчання, при якому «здобувачі керують своїми поглядами, поведінкою та почуттями, щоб успішно керувати своїми навчальними здібностями, метою здобувачів є цілеспрямованість на отримання навичок або інформації під час процесу» [8, с.39]. Саморегульоване навчання має дві основні складові: мотивацію та стратегію навчання. Мотиваційна складова водночас містить 3 компоненти:

- ціннісний (орієнтація внутрішньої мети, орієнтація зовнішньої мети, завдання);
- очікування (самоефективність, контроль навчання);
- афект (тривожність випробувань, внутрішні переживання під час контрольних заходів) [8, с.40].

Зауважимо, що в умовах війни компоненти мотиваційної складової можуть дещо відрізнитись, наприклад, афект може бути зумовлено переживаннями здобувача не щодо освітнього процесу, а щодо ситуації в країні, тривогою за власне життя та життя рідних, орієнтація мети може бути змінена на задоволення базових життєвих потреб. Це зумовлює постійну підтримку здобувачів з боку закладу вищої освіти (зокрема, психологічну), а також формат асинхронного навчання, який дозволяє здобувачу опанувати освітню компоненту в індивідуальному темпі, відповідно до особливостей сприйняття, зробити навчання гнучким завдяки інформаційно-комунікаційному педагогічному середовищу.

Стратегічна складова саморегульованого навчання охоплює етапи опрацювання матеріалу, повторення, критичного осмислення, організації виконання певних завдань, саморегуляції [8, с.40].

На нашу думку, кожен із цих етапів можливо реалізувати в інформаційно-комунікаційному педагогічному середовищі, що дозволяє ефективно спланувати освітній процес, здійснити роботу з теоретичними та практичними матеріалами і саморефлексію у підсумку.

Ураховуючи можливість ефективної реалізації мотиваційної та стратегічної складових саморегульованого навчання засобами інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища робимо висновок, що саморегульоване навчання можливо здійснити, керуючись моделлю трисуб'єктної дидактики.

Проектно-орієнтоване навчання забезпечує автономію та свободу діяльності здобувачів, що позитивно впливає на розвиток мотивації [9, с.93]. Використання проектних технологій у навчанні має супроводжуватися заохоченням до самостійності та ефективного розподілу часу на досягнення цілей проекту. Мотивуючими чинниками є

заохочення до вибору тематики проектів, відчуття контролю над власною діяльністю, графіком роботи, а також – співпраця у колективі однодумців за участю наставника (викладача) [9]. Оскільки відсутність «живої» комунікації є негативною особливістю онлайн-навчання, то спільна проектна діяльність дозволяє здобувачам збільшити частку комунікації та взаємодії [9, с.101]. Реалізація проектної технології для підвищення рівня сталої мотивації вимагає наявності спільного педагогічного середовища, що доцільно здійснити, урахувавши модель трисуб'єктної дидактики.

Висновки. Отже, реалізація моделі трисуб'єктної дидактики та врахування суб'єктності інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища дозволяють якісно продовжити освітній процес в умовах війни, урахувати труднощі, що виникають, а також підвищити рівень сталої мотивації здобувачів вищої освіти. Під час взаємодії з інформаційно-комунікаційним педагогічним середовищем рушійними є пізнавальні мотиви, навчально-пізнавальні, соціальні та мотиви самоосвіти. Ми дослідили демотивуючі чинники та труднощі онлайн-навчання в умовах війни на базі Херсонського державного університету у здобувачів спеціальності 013 Початкова освіта першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. За результатами дослідження демотивуючих чинників в умовах війни, визначені респондентами труднощі було об'єднано у 4 групи: особистісні труднощі – 48,7%; організаційні труднощі – 1,9%; професійні труднощі – 4,7%; технічні труднощі – 44,7%. Результати анкетування свідчать, що найбільші проблеми серед респондентів пов'язані з особистісними та технічними труднощами. Ці чинники є демотивуючими для здобувача, однак навчання як соціально значуща діяльність допомагає відволіктись від емоційних переживань на користь позитивних мотивів (наприклад, навчально-пізнавальних, соціальних, мотивів самоосвіти), а ризики технічного характеру нівелюються можливістю не лише синхронного, а й асинхронного навчання. Ми проаналізували основні засади методології Agile в освіті, саморегульованого та проектно-орієнтованого навчання та їх вплив на розвиток мотивів здобувача. Ураховуючи можливість підвищення рівня сталої мотивації засобами інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища, а також особливості зазначених технологій робимо висновок, що принципи методології Agile, основні засади саморегульованого та проектно-орієнтованого навчання можливо здійснити, керуючись моделлю трисуб'єктної дидактики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Волянчук, А. С. (2022). Проблеми та перспективи розвитку сталої мотивації майбутніх учителів початкової школи у воєнний час. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. О.Довженка. Серія: Педагогічні науки*, 2 (49), 72–79. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2022-2-49-72-79>
2. Кремень, В. Г. (2002). Філософія освіти XXI століття. *Освіта України*, 103, 6–7.
3. Множинська, Р., Рудіч, Н. (2021). Дидактичні можливості інформаційних технологій навчання. *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації» : тези доповідей*, м.Київ, 8 жовтня 2021 року. Київ : КНУТД, 56–57.
4. Онищенко, І. В. (2014). Інноваційна підготовка майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності у моделі трисуб'єктних відносин. *Сталий розвиток промисловості та суспільства*, 52–53.
5. Сліпчишин, Л. (2021). Використання AGILE-підходу в освіті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 55, 230–238. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2020-55-230-238>
6. Сойнова, Н. (2019). Можливості змішаного навчання майбутніх учителів Нової української школи. *Організаційно-педагогічні засади проектування освітнього середовища*

гімназії: зб. матеріалів науково-практичних конференцій та семінарів відділу інновацій та стратегій розвитку освіти. К. Педагогічна думка, 83–85.

7. Співаковський, О. В., Петухова, Л. Є., Воропай, Н. А. (2011). До оцінювання взаємодії у моделі «викладач-студент-середовище». *Наука і освіта : наук.-практ. журнал*, 4, 401–406.

8. Hariri, H., Karwan, D.H., Haenilah, E.Y., Rini, R., Suparman, U. (2021). Motivation and learning strategies: student motivation affects student learning strategies. *European Journal of Educational Research*, 10, 1, 39–49. doi: 10.12973/eu-jer.10.1.39

9. Hira, A., Anderson, E. (2021). Motivating Online Learning through Project-Based Learning during the 2020 COVID-19 Pandemic. *IAFOR Journal of Education*, 9 (2), 93–110.

10. Isaeva, T., Malishevskaya, N. (2020). University faculty motivation to students' distant evaluation. *E3S Web of Conferences*, 210, 18071. URL: https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/abs/2020/70/e3sconf_itse2020_18071/e3sconf_itse2020_18071.html (дата звернення: 27.04.2022).

11. Peterson, L., Scharber, C., Thuesen, A., Baskin, K. (2020). A rapid response to COVID19: one district's pivot from technology integration to distance learning. *Information and Learning Science*, 121(5/6), 461–469. <https://doi.org/10.1108/ILS-04-2020-0131>

12. Salza, P., Musmarra, P., Ferrucci, F. (2019). Agile Methodologies in Education. A Review: Bringing Methodologies from Industry to the Classroom year, 01, 25–45.

REFERENCES

1. Volianiuk, A. (2022). Problemy ta perspektyvy rozvytku staloi motyvatsii maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly u voiennyi chas [Problems and prospects of development of sustainable motivation of future primary school teachers in wartime]. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. O.Dovzhenka. Seriya: Pedahohichni nauky*, 2 (49), 72–79. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2022-2-49-72-79> [in Ukrainian].

2. Kremen, V. H. (2002). Filosofii osvity XXI stolittia [Philosophy of education of the XXI century]. *Osvita Ukrainy*, 103, 6–7 [in Ukrainian].

3. Mnozhynska, R., Rudich, N. (2021). Dydaktychni mozhyvosti informatsiinykh tekhnolohii navchannia [Didactic possibilities of information technologies of training]. *Materialy III Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii «Problemy intehratsii osvity, nauky ta biznesu v umovakh hlobalizatsii» : tezy dopovidei, m. Kyiv, 8 zhovtnia 2021 roku*. Kyiv : KNUVD, 56–57 [in Ukrainian].

4. Onyshchenko, I. V. (2014). Innovatsiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly do profesiinoї diialnosti u modeli trysubiektnykh vidnosyn [Innovative preparation of future primary school teachers for professional activity in the model of three-subject relations]. *Stalyi rozvytok promyslovosti ta suspilstva*, 52–53 [in Ukrainian].

5. Slipchishyn, L. (2021). Vykorystannia AGILE-pidkhodu v osviti [Using the AGILE approach in education]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*, 55, 230–238. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2020-55-230-238> [in Ukrainian].

6. Soinova, N. (2019). Mozhyvosti zmishanoho navchannia maibutnikh uchyteliv Novoi ukrainskoi shkoly [Opportunities for blended learning of future teachers of the New Ukrainian School]. *Orhanizatsiino-pedahohichni zasady proektivannia osvitnoho seredovyscha himnazii: zb. materialiv nauково-praktychnykh konferentsii ta seminariv viddilu innovatsii ta stratehii rozvytku osvity*. K. Pedahohichna dumka, 83–85 [in Ukrainian].

7. Spivakovskiyi, O. V., Petukhova, L. Ie., Voropai, N. A. (2011). Do otsiniuvannia vzaiemodii u modeli «vykladach-student-seredovyshe» [To evaluate the interaction in the model "teacher-student-environment"]. *Nauka i osvita : nauk.-prakt. zhurnal*, 4, 401–406 [in Ukrainian].

8. Hariri, H., Karwan, D.H., Haenilah, E.Y., Rini, R., Suparman, U. (2021). Motivation and learning strategies: student motivation affects student learning strategies. *European Journal of Educational Research*, 10, 1, 39–49. doi: 10.12973/eu-jer.10.1.39 [in English].
9. Hira, A., Anderson, E. (2021). Motivating Online Learning through Project-Based Learning during the 2020 COVID-19 Pandemic. *IAFOR Journal of Education*, 9 (2), 93–110 [in English].
10. Isaeva, T., Malishevskaya, N. (2020). University faculty motivation to students distant evaluation. *E3S Web of Conferences*, 210, 18071. URL: https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/abs/2020/70/e3sconf_itse2020_18071/e3sconf_itse2020_18071.html (data zvernennia: 27.04.2022). [in English].
11. Peterson, L., Scharber, C., Thuesen, A., Baskin, K. (2020). A rapid response to COVID19: one districts pivot from technology integration to distance learning. *Information and Learning Science*, 121(5/6), 461–469. <https://doi.org/10.1108/ILS-04-2020-0131> [in English].
12. Salza, P., Musmarra, P., Ferrucci, F. (2019). Agile Methodologies in Education. A Review: Bringing Methodologies from Industry to the Classroom year, 01, 25–45 [in English].

Liubov Petukhova, Anastasiia Volianiuk

Kherson State University, Kherson, Ukraine

DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE MOTIVATION OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN THE THREE-SUBJECT DIDACTIC MODEL (IN WARTIME CONDITIONS)

The article examines the peculiarities of the development of sustainable motivation of future primary school teachers in the model of three-subject didactics in wartime. Features of distance learning in institutions of higher education as a security measure in war conditions are highlighted. The focus is on the difficulties students and teachers face during online learning. The leading motives of online education are analyzed, the results of research on demotivating factors, ways to eliminate or reduce them are highlighted. The specified study of demotivating factors was conducted in 2 stages: in 2020-2022 in the pre-war period and in April 2022 during the war on the basis of the Kherson State University among applicants of the specialty 013 Primary education. Within the framework of the study, a questionnaire was conducted among students of 1-4 courses of the first (bachelor) level of higher education. On the basis of the analysis of existing trends and changes, conclusions were made and practical advice was given to eliminate demotivating factors in the educational process of the institution of higher education. The article defines the real role of the pedagogue (teacher of a higher education institution / school teacher, etc.) in the information society. The necessary conditions for the existence of an environment that contributes to the achievement of learning outcomes are highlighted. The role of the information and communication pedagogical environment in the conditions of war in the context of increasing the level of sustainable motivation is characterized. The article focuses on the reconstruction of the psychological and pedagogical structure of the teacher's activity in the process of implementing information and communication technologies. The results of the analysis of the compliance of the key principles of the Agile methodology in education and the priorities of the information and communication pedagogical environment in the model of three-subject didactics are highlighted. The influence of self-regulated and project-oriented learning on the development of the student's motives, the possibility of their implementation, guided by the model of three-subject didactics, is characterized.

Keywords: constant motivation, three-subject didactics, primary school teacher, information and communication pedagogical environment, Agile methodology, self-regulated learning

Стаття надійшла до редакції 02.12.2022

The article was received 02 December 2022